

60 jaar HAS Den Bosch

‘Een kennisbedrijf met 2.000 medewerkers’

Het gaat prima met HAS Den Bosch, zo lijkt het als je afgaat op tevredenheid van studenten, relaties in de regio en allianties met onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en onderzoek. Een interview met Jeroen Naaijken, sinds januari 1999 voorzitter van het college van bestuur.

Kende u de HAS Den Bosch toen u er tien jaar geleden kwam?

“Ik woonde er vijf minuten fietsen vandaan. De school was nog op de Baden Powellstraat. Ik had zelf in Wageningen gestudeerd (Landschapsarchitectuur) en kende verschillende studiegenoten die bij de HAS werkten. Maar de school kende ik alleen van buiten. Ik dacht in '98: als ik nu niet reageer, kom ik er nooit achter hoe het daar is.”

En het klikte?

“Ze zochten een voorzitter die de verbinding naar buiten wilde maken. De vensters naar de samenleving moes-

ten moeten stakeholders wel investeren. Daartoe bleken ze bereid, en bijvoorbeeld de KNBTB is tot de dag van vandaag betrokken gebleven. Er moest wat mij betreft ook ruimte blijven voor verbreding. We zijn er tenslotte, ook als agrarische sectorschool, niet alleen voor de primaire productie of de levensmiddelentechnologie. Maar dat zijn wel onze roots”

Hoe stond de HAS er toen voor?

“In de jaren tachtig was er crisis in de landbouw. Bij HAS Den Bosch kwam toen bedrijfskunde erbij want de landbouw moest ondernemers hebben die de problematiek konden aanpakken. En kort daarna kwam milieu, toen ook heel actueel.

Voor die tijd hadden we drie opleidingen: levensmiddelentechnologie (de oude zuivelschool), landbouw en tuinbouw. De directeur, Puylaert, had de zaak goed opgezet. Maar eind tachtig was de vraag: hoe nu verder? Kort na elkaar volgden drie directeuren elkaar op. In de jaren 90 duurde het even voordat er duidelijkheid kwam over de weg die de HAS moest volgen: onafhankelijk of gezamenlijk. De overheid ondernam pogingen om het hao bij elkaar te brengen. Maar in '98 is dat proces afgesloten. Toen ik er kwam was de keus gemaakt: we zouden onze eigen onafhankelijke weg gaan. Toen nog een onzekere keuze, maar achteraf een prima beslissing. Het gaat heel goed.

Had ik toen gezegd: ‘dat kan niet; we moeten fuseren’, dan hadden ze een ander gezocht. Maar de moeilijke tijd bij de HAS Den Bosch was achter de rug.”

Hoe ziet u de positie van de HAS Den Bosch? Regionaal, landelijk of sectoraal?

“We opereren op alle drie de fronten tegelijk. En als een regionale partner zoals VION (voedingsmiddelenconcern) internationaliseert, dan hebben ze afgestudeerden nodig die hun internationale strategie begrijpen. Dan moeten we daar ook op inspelen. Dat doe je niet alleen met een stage in het buitenland.”

Wat voor relatie heeft de school met de student?

“Ik zie het zo: de student sluit een contract met de school. Ze weten wat ze willen, de een wat meer dan de ander. Het kan ook veranderen. Iemand die binnenkomt met het idee om rozenteler te worden, kan best weggaan als adviseur bij de Rabobank. Als er maar ruimte is om ze hun passie tot uitdrukking te laten brengen. Die ruimte willen we bieden.”

Hoe doe je dat? Ruimte voor passie?

“Een goed voorbeeld – misschien ken je het al – is van de studenten Milieukunde die met hun buitenlandse excursie naar Guatemala wilden. Dat kwam ergens vandaan. Twee studenten waren op de ngo-top in Johannesburg waar over de millenniumdoelen werd gespro-

“Ik kreeg er echt lol in toen ik besepte dat HAS Den Bosch eigenlijk een kennisbedrijf is met 2.000 medewerkers”

ten verder open. Ik had ervaring in bestuursfuncties en was vier jaar directeur geweest van de HTS in Breda. Daarvoor had ik bij Heidemij, VROM en de provincie gezeten. Ik had dus een brede bagage. Ik had ook een stuk of zes fusies meegemaakt, maar ik zat echt niet te springen op de volgende.

Dat was precies de weg die ze hier gekozen hadden. Maar wil je dat redden, dan

Jeroen Naaijken

ken. Ze kregen er zo'n gevoel: nu verandert er iets in de wereld waar je invloed op kunt hebben en waar je echt iets kunt doen om de wereld te verbeteren. Ze staken vervolgens de hele klas aan en stelden voor geld bij elkaar te zoeken voor een excursie naar Honduras en Guatemala, met 35 man. Dat kon, het lukte en het werd een groot succes. In hun enthousiasme herkende ik ons gevoel van Parijs 68."

De studenten zijn tevreden over het onderwijs op HAS Den Bosch (de school scoort al enige jaren hoog in de keuzegids hoger onderwijs), maar de buitenwereld heeft er misschien nog vraagtekens bij. Kunt u die overtuigen?

"Veel mensen hebben geen idee hoe onze wereld er nu van binnen uitziet. Er leven veel clichés over wat we doen. Veel alumni zijn ook afgestudeerd in de tijd van crisis. Ze hebben bijvoorbeeld meegemaakt dat er in de tuinbouw niets te verdienen was

en dat het er vechten was voor je bestaan. Nu zien we in de landbouw en aanverwante gebieden volop moderne ondernemers die nadenken over wat er in de omgeving gebeurt en wat dat voor hen betekent. We grijpen het jubileum aan om te laten zien hoe mooi het onderwijs nu is geworden. We kunnen laten zien hoe we er als hogeschool uitgekomen zijn. En dat we, net als onze afgestudeerden, heel wat bereikt hebben."

Wat is er dan bereikt?

(Naaijken tekent een cirkel met allemaal 'taartpunten'. Aanvankelijk waren er drie punten, nu zijn er meer. Vanuit elke taartpunt lopen lijnen naar de ruimte buiten de cirkel.)

"Elke opleiding heeft zijn eigen relatie met het werkveld. Zo is de gedachte van 'School without walls' vormgegeven. Je kijkt naar de omgeving. Als de tuinbouwwereld het een goed idee vindt om aangesproken te worden als green business school, dan doen we dat.

En dan heb je initiatieven zoals HAS Kennistransfer, bijna twintig jaar geleden opgezet voor marktgerichte activiteiten. Met het Anton Jurgens Instituut willen we gezondheid als thema neerzetten. Dat zat er al bij levensmiddelen, maar als een heel smal taartpuntje. We wilden dat meer ruimte geven.

Er zijn op dit moment twee ontwikke-

lingen te onderscheiden. Dat zijn allereerst de 'interfaces', ontstaan vanuit de gedachte dat beroepsonderwijs ook betekenis heeft als regionaal kenniscentrum. Behalve de centrale plek in Den Bosch zijn die in Venlo en in de Zaanstreek. EDC Biofortificants is behalve onderzoek naar toepassingen van plantengestoffen ook een vorm om iets in Limburg te doen. En in de Zaanstreek komt HAS Kennistransfer om opdrachten van bedrijfsleven uit die regio te werven. Je zou dat een foothold kunnen noemen.

De lokale overheid heeft ons daar gevraagd om met AOC Clusius een intermediair te vormen tussen kennis en bedrijfsleven. Het zou mooi zijn als er dan ook wat meer studenten uit Noord-Holland bij ons komen studeren.

De tweede grote ontwikkeling is onze betrokkenheid bij de kenniscentra voor praktijkonderzoek. We hebben er enkele geselecteerd die voor ons van belang zijn, bijvoorbeeld het proefstation voor veehouderij in Sterksel, voor vollegrondstuinbouw in Vredepeel en voor paarden in Deurne. Deze lijst vullen we aan met onze eigen kenniscentra voor praktijkonderzoek, zoals voor de voedingsmiddelentechnologie of de glastuinbouw."

Bij de opening van het hogeschooljaar in 2007 heeft u het onderwijs van de eerste lichting in 1948 vergeleken met dat van deze tijd. U noemde zaken die worden nagestreefd in de onderwijsvernieuwing: zelfwerkzaamheid, samenwerking met bedrijven, toepassingen zoeken voor wetenschappelijke kennis, flexibele leerroutes en ondernemerschap. Hoe zit dat?

"Er is een opmerkelijke overeenkomst tussen de mensen van die eerste lichting en de studenten van nu. In de jaren net na de oorlog (wederopbouw) was heel duidelijk waar de motivatie lag en wat studenten wilden. Ze combineerden een ambachtelijke ontwikkeling met zelfontwikkeling. Datzelfde gebeurt nu opnieuw. Onderwijs begint altijd vanuit die motivatie. Het begint voor ons ook met de vraag aan de student: wat wil je? In de afgelopen periode hebben we ons in Nederland vooral onderwijskundig georiënteerd. Mensen werden opgeleid binnen een systeem en dat systeem leek

heilig. Bovendien was er in die tussenperiode een maatschappelijke ontwikkeling die vooral de problematische kant van de sector benadrukte. Nu is er weer veel meer motivatie om dat aan te pakken."

Wat kenmerkt de HAS'ers van nu?

"Dat is niet zo eenvoudig te zeggen, maar ik heb wel eens geantwoord: 'als je op een onbewoond eiland aanspoelt, kun je maar beter iemand van de HAS Den Bosch bij je hebben, want die maakt er wat van'. Dat is misschien niet helemaal onderscheidend voor HAS-studenten, maar ze zijn in elk geval serieus en niet voor een gat te vangen.

Een collega van een kunstopleiding zei ooit: jullie van de techniek gaan ervan uit dat je er van alles in moet stoppen; wij van de kunst hoeven het er alleen maar uit te halen. En hij had gelijk. Hoe dan ook, ze zijn inderdaad serieus, stellen zich open en weten wat ze willen leren. Dan heb je dus betrokken docenten nodig; je mag studenten in die motivatie ook niet teleurstellen."

Tevreden klanten?

"Nee, studenten zijn voor mij geen klanten. Ik zie ze als coproducten die zelf meewerken aan het product. Ze verwachten hier een omgeving waar over nagedacht is en die hen prikkelt om ook zelf na te denken.

Ik kreeg er echt lol in toen ik beseftte dat HAS Den Bosch eigenlijk een kennisbedrijf is met 2.000 medewerkers. Een groot deel daarvan is jonger dan 24. En ze hebben als 'medewerker' ook rechten en plichten."

Slotvraag: waar staat de HAS Den Bosch over 60 jaar?

"We hebben nu misschien wel bijna de optimale grootte bereikt. Het moet ook een organisatie blijven waar we elkaar kennen. Maar wil je het concept exporteren, dan moet je jonge scheuten ontwikkelen. Er komt er dan misschien nog één in Nederland en bijvoorbeeld zes in Duitsland. Want het is een krachtig concept. We kunnen doortrekken waar we sterk in zijn: een combinatie van hoger beroepsonderwijs en bedrijfsleven in een internationale context." □

HAS Den Bosch toen en nu

Voorloper van de HAS Den Bosch was een middelbare zuivelschool in Den Bosch, gestart in 1948. Tot 1962 stroomden daar jaarlijks 25 tot 50 leerlingen in. Roermond had toen een middelbare landbouwschool en in 1956 er was sprake van vestiging van een hogere tuinbouwschool in Nijmegen. De beide scholen in Den Bosch en Roermond werden ook hoger onderwijs en vervolgens gingen zuivel, landbouw en tuinbouwonderwijs samen in de Hogere Agrarische Scholengemeenschap (HAS) van de KNBTB. De scholengemeenschap koos voor vestiging in Den Bosch, in 1962. HAS Den Bosch telt anno 2008 een 1.500 studenten en 180 medewerkers. Ze wil zich versterken als kenniscentrum, zo staat in het laatste jaarverslag. Ze wil opleidings- en expertisecentrum zijn voor de negen studies die zijn geclusterd als Dier en Milieu, Food & business en Green Business School. Daarbij is de stelregel 'inside out & outside in', dat wil zeggen werken en leren met en in bedrijfsleven en maatschappij.